

K Z O M U N I K A C J E
Z B A D A N I A

Warszawa, październik 2012

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/132/2012

ZDROWIE PSYCHICZNE POLAKÓW

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Dziesiątego października już po raz dwudziesty obchodzony będzie Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego, tym razem pod hasłem „Depresja: kryzys globalny”. Według Światowej Organizacji Zdrowia aż 350 mln ludzi na świecie cierpi z powodu depresji. Co więcej, podkreśla się, że jest to jedna z najbardziej rozprzestrzeniających się chorób, która może dotknąć każdego. W obecnych rankingach najczęściej występujących chorób na świecie plasuje się ona na trzecim miejscu, jednak – zgodnie z szacunkami – już w 2030 roku będzie to najbardziej powszechna dolegliwość¹.

Wskaźniki zaburzeń psychicznych wzrastające również w naszym kraju² sprawiają, że problematyka zdrowia psychicznego staje się coraz bardziej doniosła. Zdały sobie z tego sprawę także polskie władze przyjmując w grudniu 2010 roku Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, do którego celów należą m.in.: promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym, zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, a także rozwój badań naukowych i systemu informacji z zakresu zdrowia psychicznego³.

W jednym z ostatnich sondaży⁴ powróciliśmy po czterech latach do problematyki zdrowia psychicznego. Badaliśmy opinie ankietowanych na temat zagrożeń, jakie dla kondycji psychicznej mogą stanowić różnego rodzaju czynniki określające warunki życia w Polsce. Staraliśmy się też dowiedzieć, jak wielu respondentów odczuwa obawy przed chorobami psychicznymi oraz niepokoi się o własne zdrowie psychiczne. Interesowało nas również, jak badani oceniają swoje poinformowanie o problemach zdrowia psychicznego i chorobach psychicznych, a ponadto – czy mają jakieś doświadczenia w kontaktach z osobami chorymi psychicznie.

¹ <http://www.wfmh.org/2012DOCS/WMHDay%202012%20SMALL%20FILE%20FINAL.pdf>

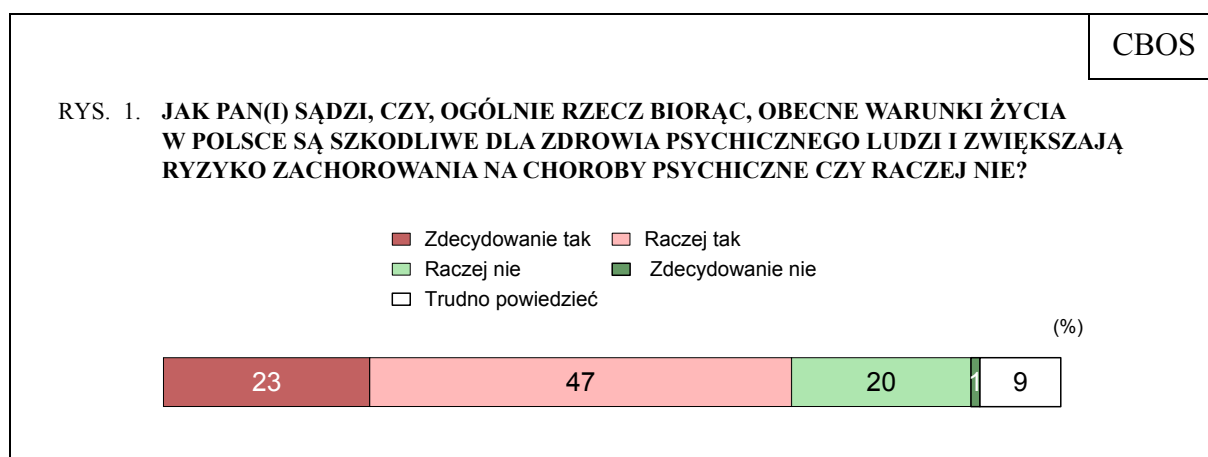
² Od roku 1990 do 2009 wskaźnik rejestrowanego rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych wzrósł w opiece ambulatoryjnej o 123% (z 1629 do 3638 na 100 tys. ludności), a w opiece stacjonarnej – o 51% (z 362 do 548 na 100 tys. ludności). Źródło: Rocznik Statystyczny Instytutu Psychiatrii i Neurologii.

³ http://www.mz.gov.pl/wwwfiles/ma_struktura/docs/npoz_zdrpub_03112011.pdf

⁴ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (268) przeprowadzono w dniach 5 – 16 września 2012 roku na liczącej 985 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

CZY WARUNKI ŻYCIA W POLSCE ZAGRAŻAJĄ ZDROWIU PSYCHICZNEMU?

Wyniki tegorocznego badania potwierdzają, iż wśród respondentów nadal dominuje przekonanie, że warunki życia w Polsce są szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększają ryzyko zachorowania na choroby psychiczne. Obecnie wyraża je 70% badanych, w tym niemal jedna czwarta (23%) nie ma co do tego wątpliwości. Z opinią tą nie zgadza się jedynie co piąty ankietowany (21%), natomiast co jedenasty (9%) nie ma wyrobionego zdania na ten temat.

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że przekonanie o szkodliwych dla zdrowia psychicznego warunkach życia w Polsce wyrażane jest nieco rzadziej niż w 2008 roku (spadek o 2 punkty) i istotnie rzadziej niż w 2005 roku (spadek o 15 punktów). Systematycznie natomiast wzrasta liczba osób, które nie zgadzają się z powyższą opinią (z 10% w 2005 roku do 21% obecnie).

Tabela 1

Jak Pan(i) sądzi, czy, ogólnie rzecz biorąc, obecne warunki życia w Polsce są szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększają ryzyko zachorowania na choroby psychiczne czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	VI 2005		VI 2008		IX 2012	
	w procentach					
Zdecydowanie tak	45	85	29	72	23	70
Raczej tak	40		43		47	
Raczej nie	9	10	17	18	20	21
Zdecydowanie nie	1		1		1	
Trudno powiedzieć	5	5	10	10	9	9

Przekonanie o szkodliwości warunków życia w Polsce dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Szczególnie często wyrażają je osoby znajdujące się w trudnym położeniu społecznym, a więc najgorzej sytuowane (o miesięcznych dochodach *per capita* do 500 zł) i najbardziej krytycznie oceniające swoje warunki materialne. Ze względu na status zawodowy są to głównie pracownicy administracyjno-biurowi, robotnicy wykwalifikowani, emeryci oraz bezrobotni. Natomiast opinię, że warunki życia w naszym kraju nie wpływają negatywnie na stan zdrowia psychicznego obywateli, stosunkowo najczęściej wyrażają najmłodszy badani (w wieku 18–24 lata), w tym zwłaszcza uczniowie i studenci, a także kadra kierownicza, specjaliści wyższego oraz średniego szczebla, osoby najlepiej wykształcone, osiągające najwyższe dochody *per capita* i najbardziej zadowolone ze swojej sytuacji materialnej, a ponadto mieszkańcy największych miast, badani o centrowych poglądach politycznych, respondenci niepraktykujący religijnie, częściej też mężczyźni niż kobiety (zob. tabele aneksowe).

Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie spośród piętnastu uwzględnionych w badaniu zjawisk wyznaczających warunki życia w Polsce trzech najbardziej, ich zdaniem, szkodliwych dla zdrowia psychicznego – zwiększających ryzyko zachorowania na choroby psychiczne. Za czynnik najbardziej zagrażający zdrowiu psychicznemu badani tradycyjnie już uznali bezrobocie (65% wskazań, od 2008 roku wzrost o 3 punkty). Na drugiej pozycji w tej klasyfikacji znalazło się nadużywanie alkoholu i narkotyków (48%, wzrost o 2 punkty). Często, choć istotnie rzadziej niż cztery lata wcześniej, wskazywano w tym kontekście na kryzys rodziny (46%, spadek o 7 punktów) oraz biedę (30%, spadek o 7 punktów). Obecnie według mniej więcej co piątego respondenta zagrożenie zdrowia psychicznego łączy się ze złą jakością stosunków międzyludzkich (22%, wzrost o 5 punktów) oraz z niepewnością jutra (19%, spadek o 5 punktów), a zdaniem co szóstego – ze zbyt szybkim tempem życia (16%, spadek o 4 punkty). Pozostałe zagrożenia, w tym złe warunki mieszkaniowe, konkurencja, utrudniony dostęp do usług medycznych, zagrożenie przestępczością, korupcja, nadmierna swoboda obyczajowa, hałas oraz zanieczyszczenie środowiska naturalnego, uznawane są – podobnie jak dotychczas – za zdecydowanie mniej istotne.

Patrząc z dłuższej perspektywy czasowej można zauważyć w miarę systematyczny spadek przekonania, że zdrowiu psychicznemu zagrażają materialne warunki bytu, takie jak bieda oraz poczucie niepewności jutra, jednocześnie zaś wzrost znaczenia takich kwestii, jak nadużywanie alkoholu i narkotyków czy też niewłaściwe relacje z innymi ludźmi.

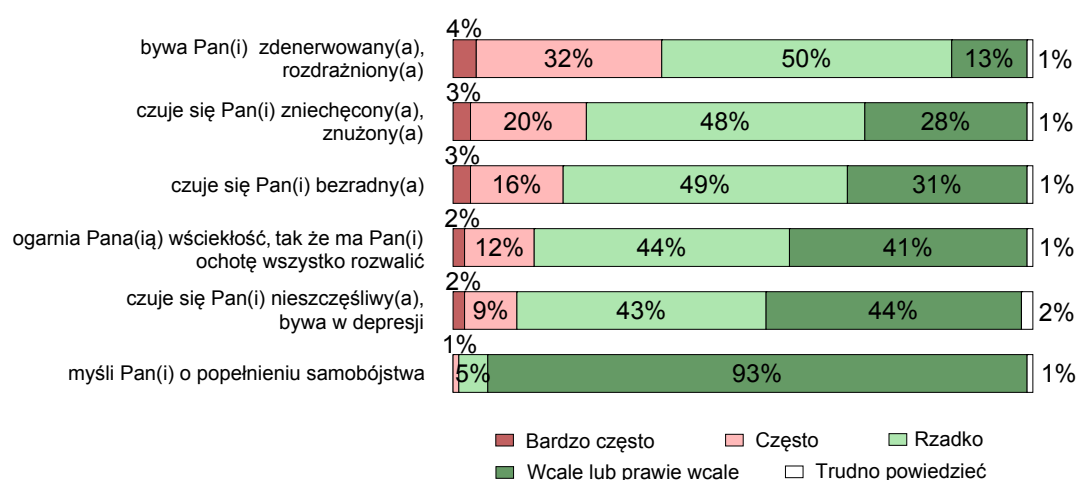
Tabela 2

Jakie warunki życia mogą być, Pana(i) zdaniem, szczególnie szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększać ryzyko zachorowania na choroby psychiczne?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI 2005	VI 2008	IX 2012
	w procentach		
Brak pracy, bezrobocie	77	62	65
Nadużywanie alkoholu i narkotyków	39	46	48
Kryzys rodziny	47	53	46
Bieda	41	37	30
Złe stosunki między ludźmi	16	17	22
Niepewność jutra	25	24	19
Nadmierny pośpiech, tempo życia	16	20	16
Złe warunki mieszkaniowe	6	5	5
Konkurencja, rywalizacja	3	5	5
Trudny dostęp do lekarza	4	4	5
Zagrożenie przestępczością	3	3	3
Korupcja, nieuczciwość	5	2	2
Nadmierna swoboda obyczajowa	2	2	2
Hałas	1	1	2
Zanieczyszczenie środowiska naturalnego	2	1	1
Żaden z wymienionych czynników	0	0	0
Trudno powiedzieć	2	3	3
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź			

WSKAŹNIK SAMOPOCZUCIA PSYCHICZNEGO

Splot różnego rodzaju osobistych, społecznych, kulturowych i cywilizacyjnych czynników wyznaczających codzienne warunki życia Polaków z pewnością nie pozostaje bez wpływu na ich samopoczucie psychiczne. Jeżeli chodzi o deklarowaną częstość doznawania różnego rodzaju negatywnych uczuć i emocji, to aż 86% dorosłych przynajmniej od czasu do czasu bywa zdenerwowanych i rozdrażnionych, w tym ponad jedna trzecia doznaje tego rodzaju uczuć często lub bardzo często. Niemal trzy czwarte badanych (71%) odczuwa znużenie i zniechęcenie (w tym mniej więcej jedna czwarta doświadcza tych uczuć co najmniej często), a dwie trzecie (68%) – ma poczucie bezradności (w tym co piąty miewa je często lub bardzo często). Niemal trzy piąte respondentów (58%) przyznaje, że od czasu do czasu ogarnia ich wściekłość (w przypadku co siódmego zdarza się to co najmniej często), a nieco ponad połowa (54%, w tym co dziewiąty często) bywa w depresji. Sześciu na stu badanych miewa myśli samobójcze.

RYS. 2. JAK CZĘSTO DOZNAJE PAN(I) NASTĘPUJĄCYCH ODCZUĆ:

Sumaryczny wskaźnik samopoczucia psychicznego mierzony na skali od 0 do 18, który powstał ze zliczenia częstości doświadczania wyżej omawianych negatywnych uczuć i emocji⁵, wskazuje, iż stosunkowo najlepsze samopoczucie (najniższa wartość wskaźnika) mają pracownicy średniego szczebla (3,81), osoby zadowolone ze swojej sytuacji materialnej (3,82), praktykujące religijnie przeciętnie raz lub dwa razy w miesiącu (4,09), w wieku od 18 do 24 lat (4,19), badani pracujący na własny rachunek (4,20), uzyskujący najwyższe dochody *per capita* (4,23), mający średnie wykształcenie (4,30), mieszkańcy miast liczących od 101 tys. do 500 tys. ludności (4,33), a także rolnicy (4,33) oraz respondenci o centrowych poglądach politycznych (4,44). Co ważne, pozytywnych emocji – zgodnie z deklaracjami – istotnie częściej doświadczają mężczyźni niż kobiety (wartość wskaźnika 4,21 wobec 5,07).

Stosunkowo najwyższą przeciętną wartością wskaźnika samopoczucia psychicznego, świadcząca o najczęstszym doznawaniu różnego rodzaju negatywnych uczuć i emocji, cechują się osoby niezadowolone ze swojej sytuacji materialnej (6,95), w tym zwłaszcza bezrobotni (5,66) i renciści (5,48), a ponadto mieszkańcy największych miast, liczących ponad 500 tys. ludności (5,37), osoby z wykształceniem podstawowym (5,32), pracownicy administracyjno-biurowi (5,22), badani w wieku 45–54 lata (5,20) oraz respondenci o najniższych miesięcznych dochodach *per capita* (5,10).

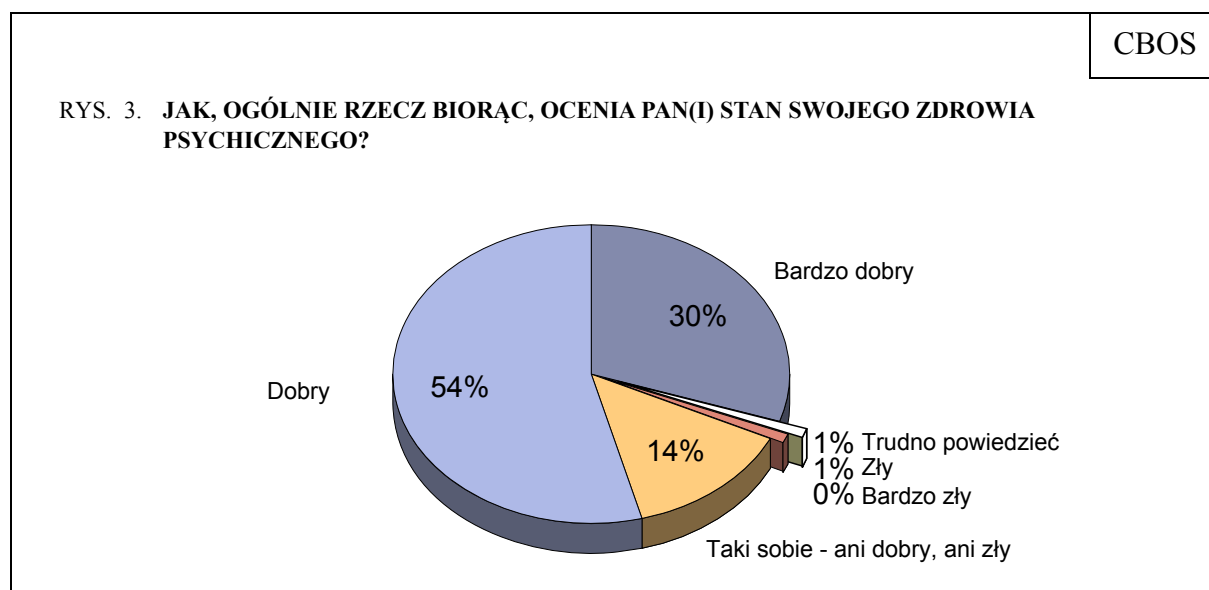
⁵ Poszczególnym odpowiedziom nadano następujące wartości: bardzo często – 3, często – 2, rzadko – 1, wcale lub prawie wcale – 0. Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Tabela 3

Cechy społeczno-demograficzne	Wskaźnik samopoczucia psychicznego mierzony na skali od 0 do 18, na której im wyższa wartość, tym gorsze samopoczucie psychiczne	
	Wartość średnia	Odchylenie standardowe
Ogółem	4,66	2,99
Płeć		
Mężczyźni	4,21	3,09
Kobiety	5,07	2,99
Wiek		
18–24 lata	4,19	2,64
25–34	4,52	2,97
35–44	4,88	2,87
45–54	5,20	2,98
55–64	4,63	2,88
65 lat i więcej	4,50	3,45
Miejsce zamieszkania		
Wieś	4,68	2,87
Miasto do 20 tys.	4,65	2,96
20–100 tys.	4,53	3,09
101–500 tys.	4,33	3,04
501 tys. i więcej mieszkańców	5,37	3,11
Wykształcenie		
Podstawowe	5,32	3,09
Zasadnicze zawodowe	4,73	3,10
Średnie	4,30	2,92
Wyższe	4,58	2,75
Grupa społeczno-zawodowa (pracujący)		
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	4,67	2,81
Średni personel, technicy	3,81	2,62
Pracownicy administracyjno-biurowi	5,22	3,41
Pracownicy usług	4,62	3,52
Robotnicy wykwalifikowani	4,61	2,72
Robotnicy niewykwalifikowani	4,63	2,85
Rolnicy	4,33	2,92
Pracujący na własny rachunek	4,20	2,58
Bierni zawodowo		
Renciści	5,48	2,95
Emeryci	4,54	3,31
Uczniowie i studenci	4,52	2,48
Bezrobotni	5,66	3,20
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym		
Do 500 zł	5,10	2,95
501–750 zł	5,02	2,89
751–1000 zł	4,50	2,89
1001–1500 zł	4,59	3,18
Powyżej 1500 zł	4,23	2,70
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego		
Złe	6,95	3,34
Średnie	4,48	2,67
Dobre	3,82	2,62
Uczestnictwo w praktykach religijnych		
Kilka razy w tygodniu	4,71	3,17
Raz w tygodniu	4,65	2,89
1–2 razy w miesiącu	4,09	2,85
Kilka razy w roku	4,83	3,10
W ogóle nie uczestniczy	4,94	3,15
Poglądy polityczne		
Lewica	4,93	3,14
Centrum	4,44	2,85
Prawica	4,60	2,87
Trudno powiedzieć	4,90	3,22

OCENA WŁASNEGO ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Mimo że Polacy dość powszechnie doznają negatywnych uczuć i emocji, wynikających z różnego rodzaju doświadczeń codziennego życia, zdecydowana większość (84%) wyraża satysfakcję z własnego zdrowia psychicznego. Co jednak symptomatyczne, jedynie niespełna co trzeci badany (30%) jest w tym względzie bardzo zadowolony. Stan swojego zdrowia psychicznego jako taki sobie – ani dobry, ani zły – określa co siódmy ankietowany (14%), a jedynie co setny (1%) jest nim zaniepokojony.

Generalnie rzecz biorąc, poziom zadowolenia z własnej kondycji psychicznej jest tym wyższy, im młodszy są badani, lepiej wykształceni, im bardziej znacząca jest ich pozycja zawodowa oraz bardziej satysfakcjonująca sytuacja materialna. Stosunkowo najmniej pozytywnych opinii w tym zakresie wyrażają renciści, osoby niezadowolone ze swojej sytuacji materialnej, o najniższych dochodach *per capita*, badani z wykształceniem podstawowym, bezrobotni oraz emeryci (zob. tabele aneksowe).

Ocena stanu zdrowia psychicznego w znacznej mierze uzależniona jest oczywiście od częstości doznawania różnego rodzaju negatywnych uczuć i emocji ($\tau\text{-}b$ Kendalla = 0,302; $p < 0,01$). Im wyższa wartość wskaźnika negatywnego samopoczucia psychicznego, tym częstsze określanie stanu swojego zdrowia psychicznego jako taki sobie lub zły, natomiast im rzadsze doznawanie negatywnych emocji (niższa wartość wskaźnika), tym częstsze przekonanie o bardzo dobrym stanie swojej kondycji psychicznej.

Tabela 4

Grupy respondentów wyróżnione ze względu na wartość wskaźnika samopoczucia psychicznego*:	Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) stan swojego zdrowia psychicznego? **			
	Bardzo dobry	Dobry	Taki sobie – ani dobry, ani zły	Zły lub bardzo zły
	w procentach			
- dobre samopoczucie	47	47	5	0
- umiarkowane samopoczucie	28	59	12	0
- złe samopoczucie	17	55	25	2

* Badanych podzielono na trzy w miarę równe liczebnie grupy, uznając osoby o najniższych wartościach wskaźnika za cechujące się dobrym samopoczuciem psychicznym, o najwyższych wartościach wskaźnika – za cechujące się złym samopoczuciem psychicznym, natomiast pozostałych zakwalifikowano do grupy o umiarkowanym samopoczuciu psychicznym

** Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Bardzo wyraźna jest również zależność w przeciwnym kierunku. Wraz ze wzrostem zadowolenia ze stanu własnego zdrowia psychicznego istotnie maleje przeciętna wartość wskaźnika negatywnego samopoczucia psychicznego, wyrażającego się w częstoci doznawania niekorzystnych dla jakości zdrowia psychicznego uczuć i emocji.

Tabela 5

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) stan swojego zdrowia psychicznego?*	Wartość wskaźnika negatywnego samopoczucia psychicznego mierzonego na skali od 0 do 18
Bardzo dobry	3,50
Dobry	3,69
Taki sobie – ani dobry, ani zły	6,77
Zły lub bardzo zły	11,57

*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

ZAGROŻENIE CHOROBYMI PSYCHICZNYMI

Wyraźne zadowolenie Polaków z własnej kondycji psychicznej sprawia, że poczucie zagrożenia chorobami psychicznymi nie jest w społeczeństwie powszechne. Wśród schorzeń wywołujących społeczny lęk lokują się one na trzeciej pozycji. Największe obawy niezmiennie budzą choroby zagrażające życiu, przede wszystkim nowotworowe oraz serca. Nie oznacza to jednak, że choroby psychiczne są lekceważone przez Polaków – obawa przed nimi jest istotnie większa niż chociażby przed AIDS, narkomanią, alkoholizmem czy gruźlicą.

Analiza wcześniejszych deklaracji respondentów, zwłaszcza od roku 2005, może sugerować, że w polskim społeczeństwie w miarę systematycznie maleją obawy przed większością spośród uwzględnionych chorób, w tym również przed chorobami psychicznymi. Nieznacznie wzrasta natomiast liczba osób, które twierdzą, iż nie obawiają się żadnego

z omawianych schorzeń. W stosunku do poprzedniego pomiaru (z 2008 roku) najwyraźniej zmniejszył się lęk przed AIDS (spadek o 15 punktów), narkomanią i alkoholizmem (spadek po 7 punktów), a także gruźlicą (spadek o 6 punktów).

Tabela 6

Pewne choroby wywołują u ludzi szczególny niepokój, lęk. Których z poniższych chorób obawia się Pan(i) najbardziej?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	VII 1996	XII 1999	VI 2005	VI 2008	IX 2012
	w procentach				
Choroby nowotworowe	81	80	83	81	77
Choroby serca	67	64	66	57	53
Choroby psychiczne	28	26	30	29	25
AIDS	41	35	30	29	14
Narkomania	19	19	20	18	11
Alkoholizm	16	15	16	18	11
Gruźlica	16	13	15	13	7
Nie obawiam się żadnej choroby	5	6	4	6	10
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać trzy choroby. W latach 1996 i 1999 do listy dołączone były także choroby weneryczne, które jednak tylko sporadycznie wymieniano jako budzące obawy					

Zagrożenie chorobami psychicznymi nieco częściej niż pozostali odczuwają respondenci najlepiej wykształceni, w tym kadra kierownicza oraz pracownicy wyższego i średniego szczebla, badani praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu, osoby w wieku 45–54 lata oraz mieszkańcy najmniejszych miast (do 20 tys. ludności). Chorób tych częściej obawiają się kobiety niż mężczyźni (zob. tabele aneksowe).

Poczucie zagrożenia chorobami psychicznymi, jak się okazuje, tylko w niewielkim stopniu zależy od częstości doświadczania różnego rodzaju negatywnych emocji. Wśród respondentów, którzy ze względu na wartość wskaźnika samopoczucia psychicznego zostali zaliczeni do grupy osób mających dobre samopoczucie, obawy przed chorobami psychicznymi wyraża nieco ponad jedna piąta, natomiast w pozostałych kategoriach – po około jednej czwartej.

Tabela 7

Grupy respondentów wyróżnione ze względu na wartość wskaźnika samopoczucia psychicznego:	Odsetki tych, którzy obawiają się chorób psychicznych
- dobre samopoczucie	22
- umiarkowane samopoczucie	27
- złe samopoczucie	27

Nie bez znaczenia w kwestii obaw przed chorobami psychicznymi jest natomiast to, czy respondenci mieli jakieś kontakty z osobami chorymi psychicznie. Ci, którzy zetknęli się z nimi bezpośrednio, obawiają się chorób psychicznych (30%) znacznie częściej niż osoby znające chorych psychicznie i ich problemy wyłącznie z mediów lub literatury (18%) czy, tym bardziej, niż ci, którzy w ogóle nie mieli styczności z takimi chorymi (13%).

Tabela 8

Respondenci, którzy z osobami chorymi psychicznie:	Odsetki deklarujących, że spośród chorób wywołujących u ludzi szczególnie lęk najbardziej obawiają się chorób psychicznych
– mieli kontakt osobisty	30
– zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury	18
– nie mieli żadnej styczności	13

Obawy przed chorobą psychiczną najczęściej towarzyszą również tym badany, którzy czują się niedoinformowani w kwestiach psychiatrycznych i chcieliby dowiedzieć się czegoś więcej na ten temat (34%). Natomiast na zagrożenie takie najrzadziej wskazują ci, którzy problematyką zdrowia psychicznego i osób chorych psychicznie w ogóle się nie interesują (14%).

Tabela 9

Respondenci, którzy o problemach zdrowia psychicznego i chorobach psychicznych*:	Odsetki deklarujących, że spośród chorób wywołujących u ludzi szczególnie lęk najbardziej obawiają się chorób psychicznych
– chcieliby więcej wiedzieć	34
– są wystarczająco poinformowani	27
– nie interesują się nimi	14

* Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

NIEPOKÓJ O WŁASNE ZDROWIE PSYCHICZNE

Okazuje się, że spadek zagrożenia chorobami psychicznymi nie wpłynął na poziom niepokoju Polaków o własne zdrowie psychiczne. Obecnie, podobnie jak cztery lata temu, niepokoi się o nie jedna trzecia ankietowanych (33%, wzrost o 2 punkty). Większość zaś (63%, spadek o 3 punkty) nie odczuwa tego typu obaw. Należy jednak zauważyć, że obecnie niepokój o własne zdrowie psychiczne deklaruje zdecydowanie mniej osób niż w 2005 roku, kiedy to zaniepokojenie w tym względzie wyrażał niemal co drugi badany.

Tabela 10

Czy czasami niepokoi się Pan(i) o swoje zdrowie psychiczne?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI 2005	VI 2008	IX 2012
	w procentach		
Tak	45	31	33
Nie	52	66	63
Trudno powiedzieć	3	3	3

O swoje zdrowie psychiczne istotnie częściej niepokoją się kobiety niż mężczyźni (37% wobec 29%). Ponadto lęk ten najczęściej jest udziałem rencistów (56%), osób w wieku 45–54 lata (50%), respondentów żyjących w złych warunkach materialnych (48%), uzyskujących najniższe dochody *per capita* (46%), a także bezrobotnych (44%), gospodyń domowych (42%), badanych praktykujących religijnie kilka razy w tygodniu (42%), osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (41%) oraz deklarujących lewicowe poglądy polityczne (41%) – zob. tabele aneksowe.

Dość istotne znaczenie w tym zakresie ma również częstość doświadczania negatywnych dla kondycji psychicznej doznań i emocji. Osoby stosunkowo najczęściej przeżywające takie sytuacje wyrażają zaniepokojenie stanem swojego zdrowia psychicznego niemal trzykrotnie częściej niż te, których samopoczucie psychiczne na podstawie wartości omówionego wcześniej wskaźnika można określić jako dobre.

Tabela 11

Grupy respondentów wyróżnione ze względu na wartość wskaźnika samopoczucia psychicznego:	Czy czasami niepokoi się Pan(i) o swoje zdrowie psychiczne?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- dobre samopoczucie	18	79	3
- umiarkowane samopoczucie	30	67	3
- złe samopoczucie	52	45	3

KONTAKTY Z OSOBAMI CHORYMI PSYCHICZNIE

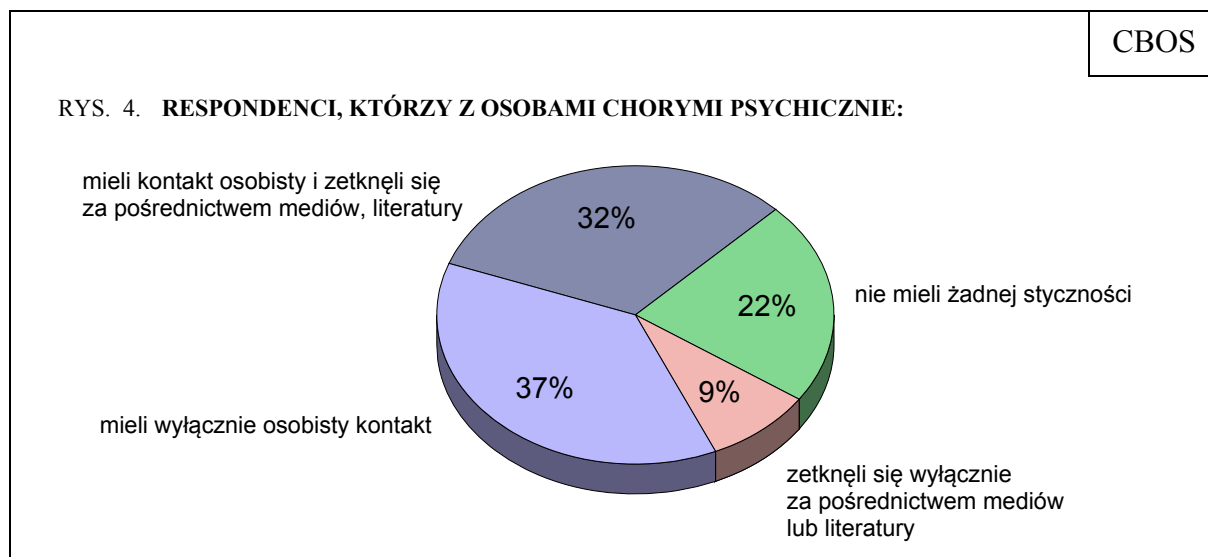
Okazuje się, że niepokój o własne zdrowie psychiczne zależy także od tego, czy respondenci mieli osobisty kontakt z chorymi psychicznie. Ci, którzy zetknęli się z nimi bezpośrednio, obawiają się o swoje zdrowie psychiczne częściej (36%) niż niemający z nimi styczności (29%). Pojawia się zatem pytanie, ilu Polaków zetknęło się z osobą chorą psychicznie?

Własną chorobę, podobnie jak cztery lata wcześniej, ujawniło w naszym sondażu pięciu na stu ankietowanych (5%). Od 2008 roku wzrosła natomiast liczba tych, którzy przyznają, że mieli lub mają osobę chorą psychicznie w swoim bezpośrednim otoczeniu – w najbliższej rodzinie (z 7% do 9%), wśród innych krewnych (z 10% do 12%) bądź w gronie przyjaciół (z 11% do 13%). Prawie jedna trzecia badanych (31%, od 2008 roku wzrost o 3 punkty) spotkała osobę chorą psychicznie wśród znajomych lub sąsiadów, natomiast największa grupa (40%, wzrost o 1 punkt) zna taką osobę jedynie z widzenia. Mimo wzrostu deklaracji o występowaniu chorób psychicznych w najbliższym otoczeniu badanych nadal utrzymuje się prawidłowość, że im dalsze respondentom jest dane środowisko, tym częściej przyznają oni, że jest w nim ktoś chory psychicznie. Co jednak ciekawe, od siedmiu lat systematycznie maleje odsetek tych, którzy zetknęli się z osobami chorymi psychicznie i ich problemami za pośrednictwem mediów i literatury.

Tabela 12

Czy zetknął(ęła) się Pan(i) kiedyś z osobą chorą psychicznie? Kto to był?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI 2005	VI 2008	IX 2012
	w procentach		
Postać ukazana w filmie, w telewizji, w radiu, w książkach, czasopiśmie	50	45	41
Ktoś znany tylko z widzenia	32	39	40
Ktoś ze znajomych, sąsiadów	21	28	31
Ktoś z przyjaciół	8	11	13
Osoba z dalszej rodziny	8	10	12
Osoba z najbliższej rodziny (mąż lub żona, dziecko, matka, ojciec, siostra, brat)	6	7	9
Ja sam(a)	4	5	5

Dodatkowe analizy – mające na celu wyeliminowanie efektu sumowania się odpowiedzi badanych, którzy w różnych sytuacjach spotkali się z chorymi psychicznie – umożliwiają wyodrębnienie czterech kategorii ankietowanych, którzy różnią się doświadczeniami w tej dziedzinie. Okazuje się, że największą grupę stanowią ci, którzy mieli wyłącznie osobisty kontakt z osobami chorymi psychicznie (37% ogółu badanych). Jedną trzecią (32%) stanowią ci, którzy mieli kontakt osobisty, a także zetknęli się z problemem chorych psychicznie za pośrednictwem mediów i literatury. Niewielka grupa respondentów (9%) zetknęła się z chorymi psychicznie wyłącznie pośrednio, natomiast niespełna jedna czwarta (22%) nie miała z nimi żadnej styczności.

Porównanie uzyskanych deklaracji wskazuje, że od siedmiu lat systematycznie i dość znacząco wzrasta odsetek respondentów, którzy mieli osobisty kontakt z osobami chorymi psychicznie (od 2005 roku wzrost o 16 punktów). Jednocześnie maleją odsetki tych, którzy z takimi osobami zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury (od 2005 roku spadek o 9 punktów) oraz niemających żadnej styczności z osobami chorymi psychicznie (spadek o 7 punktów).

Tabela 13

Respondenci, którzy z osobami chorymi psychicznie:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI 2005	VI 2008	IX 2012
	w procentach		
– mieli kontakt osobisty	53	61	69
– zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury	18	12	9
– nie mieli żadnej styczności	29	27	22

W zdecydowanej większości grup społeczno-demograficznych przeważają liczebnie badani, którzy mieli osobisty kontakt z chorymi psychicznie, stosunkowo najczęściej – kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (84%), pracownicy administracyjno-biurowi (82%), osoby z wyższym wykształceniem (79%), badani w wieku 45–54 lata (79%), respondenci o dochodach *per capita* powyżej 1500 zł (78%), mieszkańcy największych miast (76%) oraz osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (75%).

O braku jakiegokolwiek styczności z chorymi psychicznie nieco częściej niż inni mówią najstarsi badani, mający 65 lat i więcej (35%), renciści (34%), rolnicy (32%), osoby z wykształceniem podstawowym (32%) oraz respondenci o niesprecyzowanych poglądach politycznych (30%) – zob. tabele aneksowe.

POINFORMOWANIE O ZDROWIU PSYCHICZNYM I CHOROBAH PSYCHICZNYCH

Wyniki naszych badań wskazują, że od siedmiu lat systematycznie poprawia się poinformowanie społeczeństwa o problemach zdrowia psychicznego i chorobach psychicznych. Obecnie blisko połowa badanych (45%, od roku 2008 wzrost o 12 punktów) uważa, że ma wystarczające informacje na ten temat. Niedoinformowanie i chęć pogłębienia wiedzy w tym zakresie deklaruje natomiast nieco ponad jedna czwarta ankietowanych (27%, o 9 punktów mniej niż cztery lata temu). W zasadzie na stałym poziomie utrzymuje się liczba osób nieinteresujących się problematyką zdrowia i zaburzeń psychicznych. Tak jak w poprzednich latach stanowią one około jednej czwartej ogółu badanych.

Tabela 14

Czy czuje się Pan(i) wystarczająco poinformowany(a) na temat problemów zdrowia psychicznego i chorób psychicznych czy też chciał(a)by Pan(i) wiedzieć coś więcej na ten temat?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI 2005	VI 2008	IX 2012
	w procentach		
Jestem wystarczająco poinformowany(a)	27	33	45
Chciał(a)bym wiedzieć coś więcej na ten temat	44	36	27
Nie interesuje mnie ta sprawa	23	24	26
Trudno powiedzieć	6	7	2

Deklarowany poziom poinformowania o chorobach psychicznych jest tym wyższy, im wyższe wykształcenie respondentów, im lepsza ich sytuacja materialna oraz im większa miejscowość, w której mieszkają. O satysfakcjonującej wiedzy w zakresie zdrowia psychicznego nieco częściej niż inni mówią też osoby w wieku 55–64 lata, praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu, a także badani o lewicowych poglądach politycznych, ze względu zaś na status zawodowy – kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla oraz prywatni przedsiębiorcy.

Potrzebę pogłębienia swojej wiedzy na temat zdrowia psychicznego nieco częściej niż inni dostrzegają rolnicy (41%), badani praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (37%), osoby w wieku 45–54 lata (36%), respondenci o najniższych dochodach *per capita* (34%), badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (33%), renciści (33%), pracownicy administracyjno-biurowi (32%) oraz niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (32%). Natomiast brak zainteresowania problematyką zdrowia psychicznego stosunkowo najczęściej wykazują respondenci z wykształceniem podstawowym (38%), badani mający 65 lat i więcej (36%), osoby o niesprecyzowanych poglądach politycznych (35%), praktykujące religijnie kilka razy w roku (34%), mieszkańcy wsi (33%), a ze względu

na status zawodowy przede wszystkim robotnicy wykwalifikowani (33%) – zob. tabele aneksowe.

Poziom swojej wiedzy o problemach zdrowia psychicznego lepiej oceniają badani, którzy doświadczyli bezpośredniego kontaktu z chorymi (49% z nich uznaje swoją wiedzę za wystarczającą). Ponadto mają oni – w porównaniu z tymi, którzy nie mieli żadnej styczności z chorymi psychicznie – nieco silniejszą motywację do pogłębiania wiedzy w tej dziedzinie (29% chciałoby więcej wiedzieć), natomiast zdecydowanie rzadziej wykazują brak zainteresowania problematyką psychiatryczną (20%).

Tabela 15

Respondenci, którzy z osobami chorymi psychicznie:	Respondenci, którzy o problemach zdrowia psychicznego i chorobach psychicznych*:			
	są wystarczająco poinformowani	chcieliby więcej wiedzieć	nie interesują się nimi	Trudno powiedzieć
	w procentach			
– mieli kontakt osobisty	49	29	20	2
– zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury	38	30	31	1
– nie mieli żadnej styczności	37	17	42	4

Odnotowujemy także silną współzależność między poziomem wiedzy o kwestiach psychiatrycznych a niepokojem o swoje zdrowie psychiczne. Ankietowani, którym towarzyszy lęk o własne zdrowie psychiczne, wyrażają chęć pogłębienia swojej wiedzy w tej dziedzinie dwukrotnie częściej niż ci, którzy nie mają takich niepokojów. Ci ostatni z kolei stosunkowo częściej niż pozostali wyrażają brak zainteresowania problematyką zdrowia psychicznego.

Tabela 16

Czy czasami niepokoi się Pan(i) o swoje zdrowie psychiczne?	Respondenci, którzy o problemach zdrowia psychicznego i chorobach psychicznych*:		
	są wystarczająco poinformowani	chcieliby więcej wiedzieć	nie interesują się nimi
	w procentach		
Tak	47	40	13
Nie	46	20	34
Trudno powiedzieć	39	32	29

* Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

LECZENIE CHORÓB PSYCHICZNYCH

Bez względu na poziom swojej wiedzy o problemach zdrowia psychicznego i chorobach psychicznych respondenci powszechnie deklarują, że w razie pojawienia się u bliskiej osoby niepokojących objawów, nasuwających podejrzenie choroby psychicznej, nie pozostaliby bezczynni. Podobnie jak w latach ubiegłych niemal wszyscy szukaliby jakiejś rady i pomocy. Największa grupa ankietowanych (46%, od roku 2008 wzrost o 3 punkty) udałaby się po pomoc do lekarza psychiatry, jedna piąta (20%, spadek o 2 punkty) wybrałaby raczej lekarza ogólnego, a jedna ósma (13%) – psychologa. Pozostali szukaliby rady przede wszystkim wśród członków rodziny (16%) lub, sporadycznie, w gronie przyjaciół (2%). Podobnie jak w latach 2005 i 2008 tylko pojedyncze osoby deklarują, że zwróciłyby się z tym problemem do księdza lub uzdrowiciela.

Tabela 17

Do kogo przede wszystkim zwrócił(a)by się Pan(i) po radę i pomoc, gdyby podejrzewał(a) Pan(i), że bliska Panu(i) osoba zachorowała psychicznie? Czy byłby to:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	VI 2005	VI 2008	IX 2012
	w procentach		
– lekarz psychiatra	45	43	46
– lekarz	22	22	20
– ktoś z rodziny	16	17	16
– psycholog	12	13	13
– ktoś z przyjaciół	2	2	2
– ksiądz	0	0	1
– uzdrowiciel	0	0	0
Nie zwrócił(a)bym się do nikogo w tej sprawie	0	1	1
Trudno powiedzieć	2	2	2

Na podstawie wyników naszych badań można stwierdzić, że mimo dość powszechnego przekonania o szkodliwym wpływie warunków życia w Polsce na jakość zdrowia psychicznego obywateli, opinia ta wyrażana jest obecnie nieco rzadziej niż w roku 2008 i istotnie rzadziej niż w 2005. Coraz mniej osób jest również przeświadczonych, że zdrowiu psychicznemu zagrażają materialne warunki bytu, takie jak bieda oraz poczucie niepewności jutra, wzrasta natomiast odsetek tych, które wskazują na takie kwestie,

jak nadużywanie alkoholu i narkotyków czy też niewłaściwe relacje z innymi ludźmi. Mimo wszystko jednak obawy o własne zdrowie psychiczne, a także skłonność do częstszego doświadczania różnego rodzaju negatywnych uczuć i emocji nadal relatywnie częściej wyrażają osoby o najniższym statusie społecznym i materialnym.

Wyniki naszych badań wskazują również, że od siedmiu lat systematycznie poprawia się poinformowanie społeczeństwa o problemach zdrowia psychicznego i chorobach psychicznych. W ostatnich czterech latach aż o 12 punktów wzrósł odsetek osób deklarujących, że mają wystarczające informacje w tym zakresie. Trudno jednak stwierdzić, jak dalece świadczy to o skuteczności działań podejmowanych przez państwo, zapisanych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego, a w jakim stopniu wynika z coraz częstszych bezpośrednich kontaktów Polaków z osobami zmagającymi się z różnego rodzaju schorzeniami natury psychicznej. Okazuje się bowiem, że od 2005 roku systematycznie i dość znacząco wzrasta odsetek respondentów, którzy mieli osobisty kontakt z ludźmi chorymi psychicznie, jednocześnie zaś maleją odsetki tych, którzy z problemami takich osób zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury bądź nie mieli żadnej styczności z osobami chorymi psychicznie. O tym, że problemy zdrowia psychicznego stają się Polakom coraz bliższe, może świadczyć fakt, iż systematycznie wzrasta odsetek tych, którzy z osobami chorymi psychicznie zetknęli się w swojej najbliższej rodzinie oraz wśród przyjaciół i znajomych.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

Tabela 1

		Jak Pan(i) sądzi, czy, ogólnie rzecz biorąc, obecne warunki życia w Polsce są szkodliwe dla zdrowia psychicznego ludzi i zwiększają ryzyko zachorowania na choroby psychiczne czy raczej nie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		70	21	9	983
Płeć	Mężczyźni	66	26	8	467
	Kobiety	75	16	9	516
Wiek	18-24 lata	50	40	10	123
	25-34	70	20	9	202
	35-44	71	26	4	161
	45-54	79	13	8	151
	55-64	77	14	8	194
	65 lat i więcej	69	17	14	152
Miejsce zamieszkania	Wieś	74	17	9	372
	Miasto do 20 tys.	68	19	13	150
	20-100 tys.	70	22	8	190
	101-500 tys.	68	25	7	168
	501 tys. i więcej mieszk.	66	28	6	104
Wykształcenie	Podstawowe	65	20	14	191
	Zasadnicze zawodowe	76	17	7	257
	Średnie	72	19	9	346
	Wyższe	64	29	6	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	59	36	5	93
	Średni personel, technicy	64	28	8	42
	Pracownicy adm.-biurowi	80	7	13	49
	Pracownicy usług	72	15	13	66
	Robotnicy wykwalifikowani	79	15	6	118
	Robotnicy niewykwalifik.	67	24	9	47
	Rolnicy	72	22	6	58
	Pracujący na własny rach.	69	22	9	46
Bierni zawodowo	Renciści	74	21	5	73
	Emeryci	76	13	11	199
	Uczniowie i studenci	50	40	10	74
	Bezrobotni	75	17	8	55
	Gospodynie domowe i inni	69	21	10	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	71	23	6	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	71	19	9	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	69	22	10	243
	prywatnym gosp. rolnym	74	21	4	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	80	14	6	140
	501-750	69	23	8	120
	751-1000	66	24	11	142
	1001-1500	74	20	6	154
	Powyżej 1500 zł	67	27	6	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	79	11	10	173
	Średnie	75	17	8	431
	Dobre	61	29	10	379
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	76	12	12	49
	Raz w tygodniu	70	21	9	443
	1-2 razy w miesiącu	74	18	8	134
	Kilka razy w roku	74	20	6	204
	W ogóle nie uczestniczy	63	26	11	153
Poglądy polityczne	Lewica	73	20	7	148
	Centrum	66	27	7	334
	Prawica	75	19	6	276
	Trudno powiedzieć	69	15	17	225

Tabela 2

		Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny stan swojego zdrowia psychicznego?					Liczba osób
		Bardzo dobry	Dobry	Taki sobie - ani dobry, ani zły	Zły lub bardzo zły	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		30	54	14	1	1	985
Płeć	Mężczyźni	34	51	13		1	469
	Kobiety	27	56	15	1	1	516
Wiek	18-24 lata	51	42	5	1	1	123
	25-34	43	47	8	0	1	202
	35-44	31	52	16	1	1	161
	45-54	24	57	19			152
	55-64	16	65	17	1	1	194
	65 lat i więcej	22	55	21	2		154
Miejsce zamieszkania	Wieś	29	54	16	0	1	374
	Miasto do 20 tys.	38	45	15	1	1	150
	20-100 tys.	28	58	13	1	1	190
	101-500 tys.	30	53	15	1	1	168
	501 tys. i więcej mieszk.	31	56	10	2		104
Wykształcenie	Podstawowe	21	52	25	1	1	192
	Zasadnicze zawodowe	24	58	17	0		257
	Średnie	31	55	12	1	1	346
	Wyższe	48	46	6	1		191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	45	45	9	1		93
	Średni personel, technicy	38	55	7			42
	Pracownicy adm.-biurowi	31	49	16	2	2	49
	Pracownicy usług	33	55	9	1	1	66
	Robotnicy wykwalifikowani	34	57	9			118
	Robotnicy niewykwalifik.	17	68	13		2	47
	Rolnicy	28	56	12		4	58
	Pracujący na własny rach.	49	42	9			46
Bierni zawodowo	Renciści	15	51	33	1		73
	Emeryci	19	57	21	2		201
	Uczniowie i studenci	53	41	4		1	74
	Bezrobotni	27	51	22			55
	Gospodynie domowe i inni	24	63	11		2	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	34	56	8	1	1	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	33	52	14	1		79
	sekt. pryw. poza rolnict.	40	51	8	0	0	243
	prywatnym gosp. rolnym	34	51	12		3	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	28	48	24			140
	501-750	30	51	15	3	1	120
	751-1000	33	53	12	1	1	142
	1001-1500	31	54	14	1		155
	Powyżej 1500 zł	34	53	13			176
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	49	31	2	1	173
	Średnie	27	56	16	0	1	432
	Dobre	40	53	6	1	1	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	25	60	15			49
	Raz w tygodniu	24	59	15	0	1	445
	1-2 razy w miesiącu	41	45	12	1	1	134
	Kilka razy w roku	36	47	15	2	0	204
	W ogóle nie uczestniczy	33	52	14	1		153
Poglądy polityczne	Lewica	29	57	12	1	1	148
	Centrum	34	53	13	0	0	335
	Prawica	35	50	15		0	276
	Trudno powiedzieć	21	57	18	2	1	226

Tabela 3

		Pewne choroby wywołują u ludzi szczególny niepokój, lęk. Których z poniższych chorób obawia się Pan(i) najbardziej?			
		Choroby serca	Gruźlica	Choroby nowotworowe (rak)	Choroby psychiczne
		%	%	%	%
Ogółem		53	7	77	25
Płeć	Mężczyźni	61	9	73	22
	Kobiety	46	6	81	28
Wiek	18-24 lata	44	7	69	26
	25-34	45	10	75	22
	35-44	45	5	80	25
	45-54	58	5	80	32
	55-64	67	8	84	27
	65 lat i więcej	59	10	73	21
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	10	79	22
	Miasto do 20 tys.	59	8	82	31
	20-100 tys.	52	6	73	25
	101-500 tys.	50	4	72	26
	501 tys. i więcej mieszk.	56	7	81	29
Wykształcenie	Podstawowe	50	12	71	20
	Zasadnicze zawodowe	63	10	75	27
	Średnie	48	6	79	24
	Wyższe	52	3	84	32
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	52	4	84	34
	Średni personel, technicy	53	6	77	37
	Pracownicy adm.-biurowi	37	4	86	26
	Pracownicy usług	55	12	78	19
	Robotnicy wykwalifikowani	61	7	77	29
	Robotnicy niewykwalifik.	51	15	65	15
	Rolnicy	42	3	68	16
	Pracujący na własny rach.	49	4	74	23
Bierni zawodowo	Renciści	58	14	85	29
	Emeryci	62	9	79	23
	Uczniowie i studenci	46	6	70	26
	Bezrobotni	58	4	77	23
	Gospodynie domowe i inni	37	6	74	27
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	53	3	89	38
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	51	5	76	24
	sekt. pryw. poza rolnict.	54	8	74	23
	prywatnym gosp. rolnym	32	7	70	16
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	47	7	75	24
	501-750	61	10	84	27
	751-1000	55	9	74	20
	1001-1500	51	7	77	27
	Powyżej 1500 zł	54	6	80	29
Ocena własnych war. mater.	Złe	59	8	79	22
	Średnie	50	9	76	27
	Dobre	54	5	77	26
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	63	8	84	33
	Raz w tygodniu	55	8	81	26
	1-2 razy w miesiącu	52	5	76	30
	Kilka razy w roku	55	6	73	25
	W ogóle nie uczestniczy	44	10	72	18
Poglądy polityczne	Lewica	55	5	80	26
	Centrum	52	7	75	27
	Prawica	56	8	82	28
	Trudno powiedzieć	50	9	73	19

Tabela 3 (cd.)

		Pewne choroby wywołują u ludzi szczególny niepokój, lęk. Których z poniższych chorób obawia się Pan(i) najbardziej?				Liczba osób
		Alkoholizm	Narkomania	AIDS	Nie obawiam się żadnej choroby	
		%	%	%	%	
Ogółem		11	11	14	10	970
Płeć	Mężczyźni	9	9	13	11	460
	Kobiety	12	12	16	8	510
Wiek	18-24 lata	13	9	15	12	123
	25-34	14	11	17	12	197
	35-44	8	21	23	10	160
	45-54	9	12	14	10	148
	55-64	8	6	9	7	192
	65 lat i więcej	13	7	8	7	150
Miejsce zamieszkania	Wieś	14	12	12	8	368
	Miasto do 20 tys.	8	9	15	6	149
	20-100 tys.	12	10	16	15	185
	101-500 tys.	6	10	15	11	165
	501 tys. i więcej mieszk.	9	15	18	8	104
Wykształcenie	Podstawowe	13	8	13	11	188
	Zasadnicze zawodowe	10	12	12	12	254
	Średnie	12	12	17	9	343
	Wyższe	7	10	14	6	186
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	9	10	13	9	91
	Średni personel, technicy	14	6	19	13	41
	Pracownicy adm.-biurowi	6	11	26	6	48
	Pracownicy usług	13	11	23	8	66
	Robotnicy wykwalifikowani	4	8	12	7	116
	Robotnicy niewykwalifik.	14	21	16	14	47
	Rolnicy	16	16	16	19	56
Pracujący na własny rach.	8	11	19	14	45	
Bierni zawodowo	Renciści	10	9	9	4	72
	Emeryci	12	8	9	9	197
	Uczniowie i studenci	10	11	11	11	74
	Bezrobotni	12	10	11	9	54
	Gospodynie domowe i inni	18	23	22	11	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	4	5	18	4	122
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	6	9	19	15	77
	sekt. pryw. poza rolnict.	12	14	17	10	239
	prywatnym gosp. rolnym	16	19	19	21	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	11	16	19	12	139
	501-750	14	13	17	3	120
	751-1000	16	11	14	9	139
	1001-1500	14	12	13	10	152
	Powyżej 1500 zł	6	10	17	7	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	13	12	9	172
	Średnie	11	12	15	10	422
	Dobre	10	9	14	10	376
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	16	9	3	46
	Raz w tygodniu	11	11	14	7	439
	1-2 razy w miesiącu	6	13	17	11	131
	Kilka razy w roku	11	11	13	13	202
	W ogóle nie uczestniczy	9	9	17	14	152
Poglądy polityczne	Lewica	7	7	12	7	148
	Centrum	11	13	15	10	330
	Prawica	11	10	15	9	273
	Trudno powiedzieć	12	12	14	12	219

Tabela 4

		Czy czasami niepokoi się Pan(i) o swoje zdrowie psychiczne?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		33	63	3	984
Płeć	Mężczyźni	29	68	3	469
	Kobiety	37	59	4	515
Wiek	18-24 lata	20	77	4	123
	25-34	34	63	3	202
	35-44	30	68	2	161
	45-54	50	47	3	152
	55-64	36	61	3	193
	65 lat i więcej	28	68	4	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	35	61	4	374
	Miasto do 20 tys.	32	65	3	150
	20-100 tys.	38	60	2	189
	101-500 tys.	30	67	3	168
	501 tys. i więcej mieszk.	27	71	2	104
Wykształcenie	Podstawowe	37	58	5	192
	Zasadnicze zawodowe	41	57	2	257
	Średnie	30	67	4	345
	Wyższe	26	72	2	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	31	69		93
	Średni personel, technicy	32	63	5	42
	Pracownicy adm.-biurowi	29	67	4	49
	Pracownicy usług	36	62	2	66
	Robotnicy wykwalifikowani	32	67	1	118
	Robotnicy niewykwalifik.	32	65	3	47
	Rolnicy	25	69	6	58
Pracujący na własny rach.	30	66	5	46	
Bierni zawodowo	Renciści	56	42	2	73
	Emeryci	32	65	4	200
	Uczniowie i studenci	18	76	6	74
	Bezrobotni	44	52	4	55
	Gospodynie domowe i inni	42	56	2	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	35	62	3	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	30	66	3	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	29	70	1	243
	prywatnym gosp. rolnym	32	57	12	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	46	50	4	140
	501-750	42	57	1	120
	751-1000	32	66	2	142
	1001-1500	32	64	3	155
	Powyżej 1500 zł	30	68	2	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	48	49	3	173
	Średnie	32	64	4	431
	Dobre	29	70	2	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	42	54	4	49
	Raz w tygodniu	35	62	4	444
	1-2 razy w miesiącu	33	64	3	134
	Kilka razy w roku	32	66	2	204
	W ogóle nie uczestniczy	30	68	2	153
Poglądy polityczne	Lewica	41	59	1	148
	Centrum	32	65	3	334
	Prawica	29	68	3	276
	Trudno powiedzieć	36	59	5	226

Tabela 5

		Respondenci, którzy z osobami chorymi psychicznie:			Liczba osób
		mieli kontakt osobisty	zetknęli się wyłącznie za pośrednictwem mediów lub literatury	nie mieli żadnej styczności	
		%	%	%	
Ogółem		69	9	22	985
Płeć	Mężczyźni	68	9	23	469
	Kobiety	69	9	22	516
Wiek	18-24 lata	72	10	19	123
	25-34	65	11	23	202
	35-44	73	9	18	161
	45-54	79	6	15	152
	55-64	72	7	22	194
	65 lat i więcej	53	12	35	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	8	29	374
	Miasto do 20 tys.	74	12	14	150
	20-100 tys.	69	11	20	190
	101-500 tys.	71	7	22	168
	501 tys. i więcej mieszk.	76	11	13	104
Wykształcenie	Podstawowe	58	10	32	192
	Zasadnicze zawodowe	66	11	24	257
	Średnie	71	8	21	346
	Wyższe	79	9	13	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	84	5	11	93
	Średni personel, technicy	74	5	21	42
	Pracownicy adm.-biurowi	82	2	16	49
	Pracownicy usług	68	8	24	66
	Robotnicy wykwalifikowani	70	12	18	118
	Robotnicy niewykwalifik.	62	11	28	47
	Rolnicy	60	9	32	58
	Pracujący na własny rach.	67	9	24	46
Bierni zawodowo	Renciści	62	4	34	73
	Emeryci	64	10	25	201
	Uczniowie i studenci	69	9	22	74
	Bezrobotni	64	15	22	55
	Gospodynie domowe i inni	73	13	14	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	78	4	18	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	71	10	19	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	71	10	19	243
	prywatnym gosp. rolnym	68	8	24	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	74	6	20	140
	501-750	74	7	19	120
	751-1000	64	11	25	142
	1001-1500	74	9	17	155
	Powyżej 1500 zł	78	7	15	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	68	8	24	173
	Średnie	68	11	22	432
	Dobre	71	8	22	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	75	21	4	49
	Raz w tygodniu	69	8	23	445
	1-2 razy w miesiącu	63	10	27	134
	Kilka razy w roku	69	8	22	204
	W ogóle nie uczestniczy	70	10	20	153
Poglądy polityczne	Lewica	70	7	23	148
	Centrum	72	9	19	335
	Prawica	73	8	19	276
	Trudno powiedzieć	59	11	30	226

Tabela 6

		Czy czuje się Pan(i) wystarczająco poinformowany(a) na temat problemów zdrowia psychicznego i chorób psychicznych czy też chciał(a)by Pan(i) wiedzieć coś więcej na ten temat?				Liczba osób
		Jestem wystarczająco poinformowany(a)	Chciał(a)bym wiedzieć coś więcej na ten temat	Nie interesuje mnie ta sprawa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		45	27	26	2	985
Płeć	Mężczyźni	42	25	31	2	469
	Kobiety	48	28	21	2	516
Wiek	18-24 lata	48	28	20	4	123
	25-34	46	23	29	2	202
	35-44	42	29	27	2	161
	45-54	39	36	21	3	152
	55-64	53	24	22	1	194
	65 lat i więcej	40	22	36	3	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	36	29	33	2	374
	Miasto do 20 tys.	42	27	27	3	150
	20-100 tys.	50	30	18	2	190
	101-500 tys.	51	24	23	3	168
	501 tys. i więcej mieszk.	63	16	20	2	104
Wykształcenie	Podstawowe	30	28	38	4	192
	Zasadnicze zawodowe	38	33	29	0	257
	Średnie	52	22	24	3	346
	Wyższe	58	26	14	3	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	64	20	13	3	93
	Średni personel, technicy	41	30	23	6	42
	Pracownicy adm.-biurowi	37	32	30		49
	Pracownicy usług	41	27	25	8	66
	Robotnicy wykwalifikowani	39	26	33	2	118
	Robotnicy niewykwalifik.	46	23	29	1	47
	Rolnicy	31	41	28		58
	Pracujący na własny rach.	56	24	20		46
Bierni zawodowo	Renciści	40	33	27		73
	Emeryci	48	22	28	2	201
	Uczniowie i studenci	46	31	19	4	74
	Bezrobotni	43	29	28		55
	Gospodynie domowe i inni	43	22	30	4	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	50	26	21	3	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	46	29	22	3	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	25	28	3	243
	prywatnym gosp. rolnym	30	39	29	1	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	35	34	29	1	140
	501-750	52	29	18	1	120
	751-1000	41	32	24	4	142
	1001-1500	53	23	23	2	155
	Powyżej 1500 zł	55	25	19	1	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	36	32	29	3	173
	Średnie	41	28	28	2	432
	Dobre	53	22	22	3	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	37	7	3	49
	Raz w tygodniu	43	31	24	2	445
	1-2 razy w miesiącu	41	26	29	5	134
	Kilka razy w roku	45	18	34	2	204
	W ogóle nie uczestniczy	50	23	26	1	153
Poglądy polityczne	Lewica	54	27	18	2	148
	Centrum	46	27	25	2	335
	Prawica	45	30	25	1	276
	Trudno powiedzieć	39	22	35	5	226

Tabela 7

		Do kogo przede wszystkim zwrócił(a)by się Pan(i) po radę i pomoc, gdyby podejrzewał(a) Pan(i), że bliska Panu(i) osoba zachorowała psychicznie? Czy byłby to:				
		ktos z rodziny	ktos z przyjaciół	ksiądz	uzdrowiciel	psycholog
		%	%	%	%	%
Ogółem		16	2	1	0	13
Płeć	Mężczyźni	17	1	1	0	15
	Kobiety	15	3	0	0	10
Wiek	18-24 lata	28	2	2		11
	25-34	22	3			16
	35-44	16	3	1		18
	45-54	17	1	0	1	13
	55-64	7	2	0	1	9
	65 lat i więcej	10	1			7
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	2	1		12
	Miasto do 20 tys.	16	1	1		14
	20-100 tys.	18	2	1	1	11
	101-500 tys.	12	1		1	11
	501 tys. i więcej mieszk.	14	4			19
Wykształcenie	Podstawowe	21	2	1	1	5
	Zasadnicze zawodowe	18	1			16
	Średnie	12	3	1		13
	Wyższe	16	3			14
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	11	5			18
	Średni personel, technicy	12				8
	Pracownicy adm.-biurowi	20	2			21
	Pracownicy usług	21	2			14
	Robotnicy wykwalifikowani	19		1	1	16
	Robotnicy niewykwalifik.	27	2			6
	Rolnicy	16				19
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	12	3			12
	Renciści	10	4		2	11
	Emeryci	7	1			8
	Uczniowie i studenci	32	4	2		6
	Bezrobotni	25	2	2		17
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	20	3	2		12
	inst. państw., publicznej	11	4	0		16
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	11	1			16
	sekt. pryw. poza rolnict.	21	1	1	0	15
	prywatnym gosp. rolnym	14	2			15
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	17	3	1		17
	501-750	18	1		1	12
	751-1000	17	1			12
	1001-1500	13	1			10
	Powyżej 1500 zł	13	2		1	18
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	4	0	1	10
	Średnie	15	2	1		12
	Dobre	20	1		0	15
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	17	2			6
	Raz w tygodniu	16	3	1		12
	1-2 razy w miesiącu	17		0	1	16
	Kilka razy w roku	14	1			14
	W ogóle nie uczestniczy	18	2	1	1	11
Poglądy polityczne	Lewica	16	3	1	1	13
	Centrum	15	2	1	0	14
	Prawica	12	2	0		10
	Trudno powiedzieć	23	2			14

Tabela 7 (cd.)

		Do kogo przede wszystkim zwrócił(a)by się Pan(i) po radę i pomoc, gdyby podejrzewał(a) Pan(i), że bliska Panu(i) osoba zachorowała psychicznie? Czy byłby to:				Liczba osób
		lekarz	lekarz psychiatra	Nie zwrócił(a)bym się do nikogo w tej sprawie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		20	46	1	2	985
Płeć	Mężczyźni	19	43	1	2	469
	Kobiety	20	49	1	1	516
Wiek	18-24 lata	11	43	1	2	123
	25-34	18	38	1	2	202
	35-44	20	40	1	1	161
	45-54	12	53	1	1	152
	55-64	23	56	1	2	194
	65 lat i więcej	32	48	1	1	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	44	1	1	374
	Miasto do 20 tys.	20	45	1	2	150
	20-100 tys.	24	41	1	2	190
	101-500 tys.	12	59	1	2	168
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.	15	45	2	1	104
	Podstawowe	26	41	1	2	192
	Zasadnicze zawodowe	20	43	1	1	257
	Średnie	19	50	0	2	346
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	14	50	2	0	191
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	9	53	2	1	93
	Średni personel, technicy	11	66		2	42
	Pracownicy adm.-biurowi	13	44			49
	Pracownicy usług	21	40		3	66
	Robotnicy wykwalifikowani	21	39	2	2	118
	Robotnicy niewykwalifik.	12	52		1	47
Bierni zawodowo	Rolnicy	22	41		3	58
	Pracujący na własny rach.	19	54			46
	Renciści	23	45	3	2	73
	Emeryci	28	53	1	2	201
	Uczniowie i studenci	13	43	1		74
Pracuje w:	Bezrobotni	20	30		5	55
	Gospodynie domowe i inni	22	40			63
	inst. państw., publicznej	9	57	1	2	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	18	51	2	1	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	17	43		2	243
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. rolnym	25	41		3	59
	Do 500 zł	16	42	1	2	140
	501-750	26	42	1		120
	751-1000	21	47		2	142
	1001-1500	21	54		1	155
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł	12	52	1	1	176
	Złe	23	44	2	3	173
	Średnie	22	47	0	2	432
Udział w prakt. religijnych	Dobre	15	47	1	1	380
	Kilka razy w tygodniu	14	58		3	49
	Raz w tygodniu	20	45	1	1	445
	1-2 razy w miesiącu	16	49		0	134
	Kilka razy w roku	21	47	2	2	204
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	20	43	2	2	153
	Lewica	19	44	1	1	148
	Centrum	21	45	1	1	335
	Prawica	18	55	1	1	276
	Trudno powiedzieć	19	39	0	3	226